

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної та слов'янської філології

Курсова робота

з арабської філології на тему:

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Студентки групи Пар 16-20

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньої програми:

Арабська мова і література

та переклад, друга

східна мова, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – арабська

Дролюк Ангеліни Олександрівни

Науковий керівник:

ст. викладач В.Г. Кононенко

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ У АРАБСЬКІЙ МОВІ	5
1.1 Термінознавство, термінологія та поняття терміна	5
1.2 Проблеми та способи перекладу термінології.....	12
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	19
РОЗДІЛ 2. ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРАБСЬКОЇ МОВИ ..	20
2.1 Способи утворення та походження військової термінології	20
2.2 Особливості та труднощі перекладу військової термінології.....	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	32
ВИСНОВКИ	33
АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Термінологія являє собою групу термінів будь-якої галузі науки, техніки або мистецтва. Також термінологія є одним з основних способів вираження конкретних знань, які створюються для комфортного функціонування у процесі професійної та наукової діяльності задля оптимізації розвитку людського пізнання та дослідження різних сфер науки та життя, однією з яких є військова сфера. Станом на сьогодні військова лексика недостатньо досліджена та потребує детальнішого вивчення, оскільки військові терміни користуються попитом не лише у військовій сфері, але й у інших, зважаючи на нестабільну ситуацію у всьому світі.

Військова термінологія – це доволі специфічна терміносистема арабської мови, яка досі актуальна для дослідження та вивчення, тому що активний розвиток україно-арабських відносин у цій сфері ставить перед арабістами-термінознавцями потребу глибшого дослідження проблем, з якими стикається перекладач у процесі перекладу арабської військово-технічної термінології. Актуальність вивчення проблем термінології військової справи полягає також в стрімкому поповненні лексики сучасного походження. Таким чином ми можемо повністю досягнути усю важливість дослідження цієї теми та потребу її постійного розвитку.

Дослідженням питань термінології займалися такі науковці, як: Е. Ф. Скороходько, Б. Н. Головін, А. В. Суперанська, Н. В. Васильєва, Н. В. Подольська, Л. А. Булаховський, Л. П. Білозерська, Н. В. Вознесенко, М. С. Зарицький.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю дослідження та вивчення спеціальної арабської військової термінології як важливої лексичної системи в арабській мові і виявлення проблем її формування та функціонування, тому що в умовах постійного розвитку військової сфери та політично-військових

відносин з іншими країнами постає проблема в оновленні змісту, методів та форм комунікації.

Предмет дослідження: військова термінологія арабської мови.

Об'єкт дослідження: способи утворення та походження військової термінології, шляхи перекладу спеціальної військової лексики та їх проблематика.

Мета дослідження: Провести аналіз теоретичних аспектів перекладу та особливостей військової термінології на матеріалі арабської мови.

Мета нашого дослідження передбачає виконання таких завдань:

дослідити загальні питання терміну та термінознавства;

дослідити основні способи перекладу термінів;

дослідити особливості військової лексики у арабській мові;

дослідити проблематику перекладу військової термінології арабської мови.

Матеріалами дослідження слугували тексти військової тематики, а також тексти ЗМІ, що містять військову лексику.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові теоретичні методи, а саме: метод аналізу, метод суцільної вибірки, методи зіставлення та опису.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на прикладі військової термінології арабської мови досліджено сучасний стан спеціальної військової лексики арабських держав, її особливості та проблематика.

Практичне значення курсової роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використаними студентами-практикантами та фахівцями для поглиблення знань та навичок, а також для підготовки відповідних навчальних посібників, що можуть бути використані на спеціальних курсах підготовки військовослужбовців.

Структура роботи – Курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків після кожного з них, загальних висновків, анотації арабською мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ У АРАБСЬКІЙ МОВІ

1.1 Термінознавство, термінологія та поняття терміна

Поняття терміна було розроблено у минулому столітті та зараз є ключовим поняттям у всіх сферах наукових досліджень. Синонімом поняття «термін» є точність, ясність, та зрозумілість певної наукової ідеї. Незважаючи на провідну позицію, яке займає це поняття в сукупності наукових знань і велику кількість досліджень, присвячені розкриттю поняття «термін», до нині немає загальновизнаного визначення цього поняття. Також ведуться дискусії щодо вимог, які слід брати до уваги.

Для визначення поняття що таке «термін» є багато різних шляхів, запропонованих провідними лінгвістами усього світу, складність в дефініції обумовлюється складною специфікою значення поняття терміна. Термін і термінологія опинились у фокусі цілого ряду наук, що зумовило складність в єдиному визначенні таких одиниць як «термін», «термінологія» та «термінознавство». У терміна як у одиниці спеціальної мови є такі якості як: специфічність вживання, однозначність вживання, стилістичну нейтральність, конвенціональність та відтворюваність у мовленні.

Важко знайти дійсно точне та зрозуміле визначення для будь-якого слова так само як і для терміна. Проте, не зважаючи на всю складність розробки визначень, їх створюють, і з'являються вони у величезній кількості. Деякі вчені і науковці намагаються їх зробити стислими, використовуючи найконкретніші слова, тоді як інші ж хочуть детально охопити все, що пов'язано з визначеним словом, тобто і прямі і непрямі елементи, а саме зробити визначення максимально поширеним.

Одним з перших хто зайнявся проблемою термінів та термінології був А.А. Реформатський, який запропонував для термінів таке визначення: «слова, обмежені своїм особливим призначенням; слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і назв речей» (Реформатский, с.163).

А. В. Суперанська стверджує, що «термін – це спеціальне слово, прийняте в професійній діяльності та вживається в особливих умовах; словесне позначення поняття, що входить в систему понять певної області професійних знань; основний понятійний елемент мови для спеціальних цілей; для свого правильного розуміння вимагає спеціальної дефініції (точного наукового визначення)» (Суперанська, 2012, с. 28)

Щодо С. Д. Шелова, то він вважає терміносистему системою термінів, що базується на класифікації системи понять певної вже сформованої сфери знань (Стацюк, 2010, с. 24)

Хочу відзначити, що вперше питання про системність термінології було порушене Д. С. Лотте. На думку науковця терміносистема була сформована як система термінологічних одиниць з трьома вимогами: терміносистема має базуватися на системі наукових (технічних) понять тієї галузі чи сфери, яку обслуговують її одиниці; ознаки чи поняття, що термінуються, необхідно виділити, базуючись на класифікаційних схемах; терміни, що належать до однієї терміносистеми, мають відображати спільність термінованих понять та їх специфічність.

На думку Л. В. Морозової, «термінополе – це уніфікована із системної точки зору багаторівнева класифікаційна структура, що об'єднує терміни сфери однорідної професійної діяльності» (Морозова, 1970, с. 46); «це сувора, логічно послідовна ієрархія зв'язків між термінами конкретної термінологічної системи на основі їх абсолютних показників – наукових дефініцій, які репрезентують логіко- понятійні відносини у відповідній галузі знання» (Морозова, 1996, с. 47).

Л. Л. Нелюбін вважає, що «термін – це слово або словосполучення, прийняте для точного вираження спеціального поняття або позначення

спеціального предмета в тій чи іншій галузі знань. Терміни відрізняються від слів повсякденної мови чіткою семантичною окресленістю кордонів і специфічністю» (Нелюбін, 2018, с. 67).

Поняття «термін» фігурує у дослідженнях Д. С. Лотте наступним чином: «Термін є словом (або словосполученням), що представляє єдність мовного знаку і співвіднесеного (пов'язаного) з ним відповідного поняття в системі понять даної галузі науки і техніки» (Лотте, 1992, с. 32).

Термінологіям не слід повністю відмовляти у системності. Поява визначення «терміносистема» з'явилося у науковій лінгвістичній літературі в ХХ столітті зумовлена впливом тотального поширення системного підходу та використання методів системного аналізу. Зайцева М. О. вважає, що «подібна точка зору також впливає з тих фактів, що, по-перше, будь-яка неорганізована та некласифікована сукупність термінів конкретної сфери чи галузі знання складається з термінів, які певним чином пов'язані між собою, при цьому неважливо, чи має такий зв'язок свідомо сформований чи випадковий характер; по-друге, цей зв'язок об'єднує елементи в сукупності визначеної форми, що називається по-різному залежно від якості елементів, які входять до неї; по-третє, оскільки в подібній сукупності є зв'язок між елементами, то неминучим є прояв певних закономірностей та, відповідно, існування часового та просторового порядку цих елементів». (Зайцева, 2008, с. 97).

Як ми можемо зрозуміти, поняття терміну та терміносистеми не є однаковим. Це пов'язано з тим, що терміни, на думку науковців, базуються на різних теоретичних основах. Проте, зараз є два розгалуження науковців щодо них. Стихійність, впорядкованість, невпорядкованість і в той час системність та асистемність є одними з основних вимог, за якими їх розрізняють. Ці ромежувальні критерії є категоріальними ознаками терміносистеми та термінології. Щодо структури терміносистеми, то вона показує структуру системи понять спеціальних галузь чи сфер діяльності. Терміносистема - це утворення, яке сформоване на основі термінології конкретної галузі, за допомогою структурзації та впорядкування одиниць. Згідно з іншим поглядом

на ці поняття, то вони розглядаються науковцями як синонімічні. Ця думка базується на тому, що терміносистему та термінологію вважають системним утворенням, оскільки системною є галузь знань чи професійної діяльності, поняття якої вони репрезентують, а також зв'язки між терміноодинацями, що формують і термінологію, і терміносистему.

Формування терміносистеми відбувається на певному етапі розвитку конкретної сфери наукового, технічного чи професійного знання, коли вже створено його наукову теорію, визначено її об'єкти та їхні взаємозв'язки. При формуванні теорії, яка описує цю галузь, або конструюється терміносистема, або впорядковуються термінології, що є на початку формування теорії, перетворюючись на терміносистему в результаті уніфікації варіантів термінів та мінімалізації ступеня їх варіативності.

Термін – це спеціальне слово або словосполучення, яке використовується за певних умов у певних спеціалізованих галузях (Баранов, 2003, с. 39). Щодо тенденцій у визначенні термінів, то їх є п'ять: логічне визначення терміна через його зв'язок з якоюсь концепцією, пов'язаною з певною сферою знань або діяльності; розкриття змісту терміна через опис відповідних ознак; визначення терміну через протиставлення його деякою негативною одиницею (термін проти слова, термін як одиниця термінології проти номенклатури як одиниці номенклатури тощо); визначення терміну на основі статистичних та розподільчих особливостей тексту. Оскільки, на думку автора, всі наведені вище спроби забезпечити концептуальне визначення терміну були непродуктивними, вона визначає ще одну тенденцію: надання терміну робочого визначення щодо мінливості мови (включно з глосаріями).

Кожен науковець, який вивчає це питання, стикається з тим, що кожне з існуючих визначень має свої власні визначальні елементи. Проте, узагальнивши всі визначення, що існують на сьогоднішній день, можна отримати уявлення про поняття «термін».

Незважаючи на специфічність його семантики терміна і його функціонування термін зберігає відповідні ознаки слова, а саме взаємозв'язок форми і змісту.

В. М. Лейчик визначив особливості, які притаманні термінам (Лейчик, 2007, с. 87):

1. Присутність номінацій, які може використати людина для вирішення конкретного завдання;

2. Приналежність до конкретної мови;

3. Присутність частини від нормативної лексики для конкретних цілей;

Як показує аналіз Шмельової О. Ю. «З основних ознак терміна, слід брати до уваги як аспекти функціонування термінів, так і особливості, характерні для термінологічної системи в цілому. Очевидним є той факт, що термін обов'язково належить мові для спеціального призначення, а їх вживання безпосередньо залежить від виду діяльності або галузі знань. Незаперечним є той факт, що з розвитком науки і техніки в прогресуючому темпі розвивається термінологічна система мови» (Шмельова, 2010, с. 32).

Термінологія відрізняється від загального словника тим, що відображає результати і теоретичне осмислення наукових досліджень. Терміном може бути чітко визначене слово, яке описує відповідне поняття і чітко розмежує понятійну сферу, тим самим сприяючи ізольованості від смислів омонімічності слова загальної лексики. Терміном може бути і штучно створені слова. Коли будь-яка галузь науки або техніки починає стрімко розвиватися, засоби масової інформації активно відображають досягнення у цих галузях, деякі терміни переходять від конкретного поняття до загального.

Термінологія є рухливою структурою, у якій між термінами і не термінами відбувається постійний обмін, слова загальноживані втрачаючи свої певні якості, стають термінами і навпаки, терміни входять в повсякденну, розмовну, мову. Між термінологією і загальноживаною лексикою відбувається постійний обмін, нові одиниці входять як з термінології в

загальноживаної лексики, так і навпаки. Коли слово стає терміном воно втрачає багатозначність і стає спеціалізованим.

Згідно наведеним вище визначенням, під термінологією конкретної наукової області можна розуміти не просто сукупність термінів, а систему термінів, тобто терміносистему, яка відображатиме систему понять даної галузі знання. Таким чином, відповідно до такого трактування, терміни «термінологія» та «терміносистема» стають синонімічними.

Але є й інша точка зору. В. М. Лейчик відзначає важливі відмінності термінології і терміносистеми: перша складається разом з відповідною областю та відповідною системою понять поступово і не виступає як закінчена система; про систему термінів можна говорити, стверджує автор, лише тоді, коли склалася система понять відповідної галузі (Лейчик, 2007, с. 8).

Отже, є невпорядкована і ненормалізована сукупність термінів – термінологія і явище іншого характеру – терміносистема. Термінологія, згідно В. М. Лейчика, являє собою стихійну сукупність одиниць, здебільшого неповну, що складається з передтермінів, квазітермінів, псевдотермінів, тоді як терміносистема служить результатом свідомого упорядкування або конструювання з природних, але спеціально відібраних одиниць, які є повноцінними термінами (Лейчик, 2007, с. 54). Терміносистема, таким чином, характеризується цілісністю, відносною стійкістю, структурованістю.

Поняття «терміносистема» є одним з основоположних понять науки про терміни. Але, незважаючи на це, в сучасному термінознавстві воно не отримало чіткого однозначного визначення. Наприклад, В. М. Лейчик бачить в терміносистемі результат свідомого втручання вчених і фахівців в стихійно сформовану сукупність термінів тієї чи іншої сфери знань і виробництва (Лейчик, 2007, с. 65).

А. В. Суперанська визначає терміносистеми науки і спеціальних галузей діяльності людини як «штучний лексичний пласт, кожна одиниця якого повинна мати певні обмеження у вживанні і оптимальні умови для свого існування і розвитку» (Суперанська, 2012, с. 8).

В. М. Лейчик каже, що «терміносистеми є конструктами, причому фігурують вони не в природній мові взагалі, а в тих його функціональних різновидах, які називаються мовами для спеціальних цілей, як, до речі, і закінчені, що склалися в термінології (наприклад, ремісничі термінології ткачів, бондарів і ін.)» (Лейчик, 2007, с. 138).

О. Ю. Шмельова визначає терміносистему як систему термінів, засновану на класифікації понять, з необхідністю виділяти ознаки і поняття, спираючись на класифікаційні схеми. При цьому одиниці терміносистеми повинні відображати спільність поняття з іншими, а також свою специфічність (Шмельова, 2010, с. 18).

В. П. Даниленко приходять до висновку, що «включення слів і словосполучень в терміносистему відбувається тільки при наявності деякого об'єднуючого початку, в якості якого можуть виступати певні типові категорії і поняття, номінованих базовим корпусом термінів» (Даниленко, 1997, с. 66).

Ми можемо зробити висновок що, огляд наведених вище понять та визначень свідчить, що межею між поняттями «термінологія» та «терміносистема» є критерій впорядкованості та сукупності термінологічних одиниць. Поняття «термін» ґрунтується на таких характеристиках як: мотивованість, точність, однозначність, стилістична нейтральність, відсутність синонімів і омонімів. Кожен термін у певній науковій галузі аналізується з позицій адекватного відбиття глибини семантики конкретного поняття, виявлення характеру його відмінності від інших понять, виражених схожими термінами.

1.2 Проблеми та способи перекладу військово-технічної термінології

Для здійснення перекладу термінів потрібно знати способи у тих галузях, до яких належить текст, а також слід розуміти лінгвістичну термінологію і знання технічної термінології. При перекладі вирішальне значення має взаємодія терміна з контекстом, який визначає значення слова.

Переклад – це особливий вид мовної діяльності, при якому комунікація відбувається в опосередкованій формі і який не вичерпується операціями з мовними одиницями, а має більш складну структуру.

Основні риси термінів повинні бути наступні: абстрагований характер, однозначність та систематичність. Проте, існує велика кількість термінів та термінологічних систем, які мають багато недоліків, як полісемія(один термін має два і більше значень), синонімія (для одного поняття існує два і більше термінів), суперечності термінів поняттям, обтяженість термінології іноземними термінами і т.д.

Існує два етапи під час перекладу термінів, такі як: визначення значення терміна в контексті та переклад значення українською мовою. Основним способом перекладу терміна є переклад за використанням лексичного еквівалента. Основа терміну складається з однієї мови або може бути запозичений із нейтрального джерела або з іншої мови; він повинен відображати ознаки даного поняття, а значення терміна для спеціаліста відповідає значенню поняття.

За будовою терміни поділяються на: прості, які складаються з одного слова та складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс та терміни-словосполучення, які складаються із декількох слів.

Щодо перекладу, то він є одним із найпоширеніших джерел поповнення термінологічної лексики. Саме він сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, які, за твердженням І.К. Білодіда, або одночасно запозичуються кількома мовами з єдиного джерела, або проходять кілька проміжних етапів послідовного запозичення в межах того чи іншого ланцюга мов. Отже, переклад відіграє далеко не останню роль у розвитку мов. Бо це використовується не лише задля передачі інформації, використовуючи засоби іншої мови, але й випробування можливостей мови перекладу, її здатності передавати думку, висловлену іншою мовою. Якщо у мові не вистачає лексичних одиниць, то саме перекладачі намагаються знайти відповідні лексичні елементи. (Білозерська, 2010, с. 162).

Серед основних прийомів перекладу термінів, на прикладах з англійської мови, існує: описовий переклад – передача слова за допомогою використання розширеного пояснення значення слова. Цей прийом використовують у випадку відсутності відповідного значення слова в словнику і в українській мові; калькування, або дослівний переклад – це переклад або виразу шляхом точної передачі його засобами української мови; транскрибування – це передача вимови слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного обліку. Використовується як основний прийом перекладу при передачі імен, назв фірм і корпорацій; транслітерація – це передача літерами українського письма літер англійського письма, незалежно від вимови англійського слова.

Часто зустрічаються багатозначні терміни, які мають різні значення не лише в різних галузях науки і техніки, а навіть в одній галузі. Наприклад: *serviceman* – 1) військовослужбовець; 2) механік з ремонту обладнання; 3) працівник бензозаправної станції; *check* – 1) перевірка; 2) перешкода; 3) позначка; 4) номерок (у гардеробі); 5) рахунок (у ресторані).

Якщо говорити за трансформації, то їх можна розділити на дві основні групи: граматичні та лексичні. Під лексичними трансформаціями розуміється: заміна перекладної лексичної одиниці словом або словосполученням іншої внутрішньої форми; відповідність, що не збігається зі словниковим (її різновиди: диференціація, конкретизація, антонімічний переклад, цілісне перетворення); перекодування інформації, здійснюване лексичними засобами.

Серед причин, через які вдаються до лексичних трансформацій є: ускладнення передачі стилістичних трансформацій, які засновані на грі слів, задля досягнення адекватного перекладу; різниця у смисловому обсязі слова; відмінність у сполучуванні слів, через те, що є речі які спійнятні в одній мові, можуть бути не прийнятні в іншій. Серед основних видів трансформацій ми зібрали: конкретизацію, генералізацію, диференціацію, модуляцію, трансформацію лексичного додавання, трансформацію смислового розвитку,

антонімічний переклад, трансформацію цілісного перетворення, трансформацію компенсації, транскрипцію і транслітерацію, калькування, експлікацію (Андріянова, 2002, с. 28). Найчастіше в перекладацькій діяльності використовуються трансформації змішаного типу.

Щодо конкретизації, то це заміна слова або словосполучення з більш широким предметно-логічним значенням словом і словосполученням з більш вузьким значенням.

Генералізація – заміна одиниці, яка має більш вузьке значення. Лексичною одиницею з більш широким значенням, а саме перетворення, зворотне конкретизації (Кияк, 2008, с. 39). Необхідність вдатися до генералізації може бути обумовлена стилістичними причинами, наприклад, в художній літературі не прийнято з пунктуальною точністю описувати зріст і вагу персонажів, якщо це не пов'язано зі спортивними міркуваннями, тому при перекладі використовується генералізація. Як зауважив Я. І. Рецкер, генералізація може бути викликана «небезпекою спотворення сенсу при перекладі словосполучення його словниковою відповідністю».

Щодо модуляції або смислового розвитку, то це заміна слова або словосполучення лексичною одиницею, значення якої логічно виводиться з значення вихідної одиниці. Трансформація смислового розвитку полягає в заміні словникової відповідності контекстуальних, лексично пов'язаних з ним, до чого відноситься метафора і метонімія.

Трансформація цілісного перетворення – різновид смислового розвитку, в якому перетворюється окреме слово або ціле речення, причому перетворення відбувається не за елементами, а цілісно.

Компенсація використовується в тому випадку, коли в перекладі потрібно передати внутрішні значення, що характеризують ті чи інші особливості оригіналу – діалект, індивідуальні особливості мови, каламбури і так далі.

Щодо транскрипції і транслітерації, то це способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою букв.

Калькування – переклад лексичної одиниці оригіналу через заміну її частин – слів їх лексичними відповідниками. Калькування використовується для передачі безеквівалентної лексики або фразеологізмів (Андріянова, 2002, с. 32).

Експлікація або описовий переклад – трансформація, при якій лексична одиниця іноземної мови замінюється словосполученням, що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення. За допомогою цієї трансформації стає можливим передати значення слова, у якого немає еквівалента, також до його використання вдаються при необхідності відобразити особливості мови, але варто розуміти, що описового перекладу не завжди достатньо, іноді мовні характеристики вимагають належної стилізації в перекладі.

У висновку до цього розділу ми дійшли до того, що під час перекладу текстів - переклад речень не накладається один на одне, а майже завжди мають різні структури, тобто інший порядок слів та порядок у реченні. Щодо частин мови, то при перекладі вони можуть змінюватись іншими частинами мови. Цей фактор пояснює велику варіацію граматичних трансформацій при перекладі. Але всі види трансформацій одночасно використовуються досить рідко, як правило, вони поєднуються один з одним, наприклад перестановка супроводжується заміною тощо.

ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ

У першому розділі ми всебічно розглянули широке коло питань, які пов'язані з теоретичними аспектами та загальними проблемами термінологічного перекладу, зокрема термінологія, термінологічні поняття та термінологічні системи, а також основні способи термінологічного перекладу. Навели приклади та цитати таких лінгвістів як: А.А. Реформатський, В.М. Лейчик, А.В. Суперанська, Д.С. Лотте, Л.Л. Нелюбін, які розглядали це питання та займались дослідженням різних термінологічних питань.

Визначили, що термінологію вирізняють як сукупність термінів, а термінологічну систему - як конструкцію термінів. Дійшли до висновку, що поняття «термін» ґрунтується на таких характеристиках як: вмотивованість, точність, багатозначність, стилістична нейтральність, наявність чіткої дефініції та відсутність синонімів та омонімів.

Дійшли до висновку, що переклад є особливим видом мовної діяльності, в якій комунікація не обмежується операціями з мовними одиницями, а має більш складну структуру, також охарактеризували види трансформацій та на прикладах визначили, що частини мови в перекладі можуть замінюватись іншими частинами мови.

РОЗДІЛ 2

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ АРАБСЬКОЇ МОВИ

2.1 Способи утворення та походження військової термінології

Словниковий склад у будь-якій мові можна поділити на лексику загального вжитку, тобто слова, які ми можемо вжити не зважаючи на місце проживання, вид діяльності людини або її способу життя та лексику, яка вживається доволі рідко, до якої належать діалекти, жаргон, технічні терміни та спеціальна, тобто професійна лексика. Однією з спеціалізованих видів лексики є військова термінологія, лінгвістичне вивчення якої ще не набуло значного розвитку у мовах, але завдяки науковим дослідженням провідних перекладачів та викладачів у галузі військової лексики, такий напрямок досі актуальний для вивчення та дослідження.

Згідно з визначенням, запропонованим В.Н. Шевчуком, «військовий термін – це слово або словосполучення, що використовується для позначення певного спеціального поняття, яке належить до того чи іншого розділу військової науки, або до військової техніки» (Шевчук, 1985, с. 8).

В арабському світі значна увага завжди приділялася військовій термінології, особливо гостро постало питання її створення та уніфікації після 1967 р., коли арабські держави були змушені спільними зусиллями організувати відсіч ізраїльським агресорам (Стацюк, 2002, с. 112).

Арабська військова термінологія – це незамкнена та розвинута система, частини якої виявляють тісний генетичний зв'язок з арабською мовою. Про це свідчить той факт, що засоби, які використовуються для створення військової термінології, не виходять за межі словотвірних засобів, які існують в арабській літературній мові.

Основними способами термінотворення у військовій підсистемі арабської літературної мови є використання іменних моделей (атрибутивних,

ідафних, ідафно-атрибутивних), змішаних (копулятивних, прийменниково-іменникових) та дієслівних сполучень, на які накладаються певні терміноутворюючі обмеження (кількість компонентів, їх поєднання тощо).

За словами Р.В. Стацюка, вплив запозичень на військовою терміносистему в арабській мові був суттєвий. Насамперед ми можемо це пояснити, що через сферу військової справи пройшло чимало людей і ця термінологія мала широку сферу вжитку. Загальновідомо, що одним з процесів збагачення термінології (в тому числі і військової) є запозичення, крім того, науці майже не відомі самобутні мови, розвиток яких проходив би в ізоляції від зовнішніх чинників. Запозичення ж є наслідком мовних контактів, які, в свою чергу, являють собою результат міжнаціонального спілкування. (Стацюк, 2002, с. 113).

Слід визначити лінгвістичні та екстралінгвістичні причини запозичень у військовій термінології. До лінгвістичних чинників запозичення можна віднести відсутність еквіваленту нового поняття та необхідність його визначення, необхідність розмежування близьких за змістом понять та використання одного запозиченого слова замість описового або термінологічного виразу.

До екстралінгвістичних чинників належать недостатня підготовка перекладачів, традиційний пуризм, а також рекомендації Арабської академії щодо запозичення цих слів і термінологічних елементів, у яких зазначено, що запозичення слід використовувати лише тоді, коли вживаються іншомовні слова:

– має грецькі або латинські корені, тобто є інтернаціональним терміном, наприклад دینامیت “динаміт”;

– утворений на честь вченого чи винахідника, наприклад – “джоуль”;

– являє собою аббревіатуру, наприклад, رادار “радар”, радіолокаційна установка”. (Стацюк, 2002, с. 144).

Загально, запозичення у військовій термінології потрібно розглядати частково з точки зору історії. На початковому етапі становлення військової

справи військова терміносистема арабської мови була найбільш доступною для проникнення іншомовних запозичень. Це було пов'язано з тим, що військова наука в той час перебувала на стадії формування і потреба у визначенні нових понять була велика. У цей період до військового словника увійшли запозичення з середньовічної перської мови. До таких запозичень відносяться, в основному, наступні слова: кулі (збірне “رَصَائصُ: поняття”), “кинджал” حنجر та деякі інші. Не меншу роль у поповненні військової терміносистеми відіграли запозичення з арамейської мови, а саме: “бомба” رَمَائَة, “цівка” قُمْحُ. (Стацюк, 2002, с. 145).

Задля показчика кількості варто зазначити суттєву кількість запозичень із перської мови. Насамперед, це пояснюється тим, що коренева система слова та звучання подібна. Серед найуживаніших лексичних запозичень слова з перської мови, такі як: “гільза” طَبَنَجَة, “пістолет” بَارَجَة, “лінкор” خُنْدُق, “рів, окоп, траншея”, عَسْكَر “військо”, “міномет” هَاوْن, “шпигун” جَاسُوس, “мобілізація” نَفِير.

Щодо військової терміносистеми арабської мови, то з неї увійшли, з турецької мови, до загального користування такі військові значення, як: فرِيْق “генерал-лейтенант”, مَلَاژْم “лейтенант”, مُشِير “маршал”, لَوَاء “генерал-майор”, а також قَلْم “відділення”, لَعْم “міна”, نَرَسَانَة “арсенал”. (Стацюк, 2002, с. 146).

Щодо низки запозичень, які поповнили військову терміносистему арабської мови, належала і грецька мова, з якої до загального використання увійшли такі слова, як: اِسْطُول “перископ”, دِيْنَامِيْكَ “динаміка”, دِيْنَامِيْت “динаміт”, اِسْتِرَاتِيْجِي “стратегія”.

Порівняно нечисленними є запозичення з італійської мови: “пірат” قُرْصَان, “капітан” كِبْتَان.

Останніми роками посилюється вплив англійської мови у сфері науково-технічної термінології. Англійські запозичення часто входять до складу арабської лексики, відображаючи певні поняття дійсності. У військовій терміносистемі процес запозичення з англійської мови можна простежити на

наступних прикладах: هُوْتِرِيْزٌ “гаубиця”, تَكْتِيْكَ “тактика”, لَنْشٌ “катер”, ”танк“ تَانَكٌ.

Окрім того, іншомовні запозичення набувають категорію числа (однини, двоїни та множини). Форми множини утворюються за двома моделями: цілого та ламаного утворення. Форми множини за моделями ламаного утворення є достатньо дієвими, про що ми можемо стверджувати, розглянувши такі приклади:

- за моделлю فُعُولُ утворюється: كُبُولٌ–كُبَلٌ “кайдани”;
- за моделлю أَفَاعِيْلُ утворено: أَسَاطِيْلٌ–أَسْطُوْلٌ “флот”;
- за моделлю فَوَاعِلُ утворено: بَوَارِجٌ–بَارِجَةٌ “лінкор”;
- за моделлю فَعْلَاءُ утворюється: فَرَقَاءٌ–فَرِيْقٌ “генерал-лейтенант”;
- за моделлю أَفْعَالُ утворено: أَقْلَامٌ–قَلَمٌ “відділення”;(Стацюк, 2002 с.

147).

У сучасній арабській термінології запозичення – це живий процес. Перевагою запозичень часто є те, що вони включають нові поняття і явища, вже відомі фахівцям і широко вживані як технічні терміни в повсякденній мові. Зрозуміло, що сам процес засвоєння поняття має тенденцію до максимальної арабізації терміна в літературній мові, а з ним і прагнення до створення власних еквівалентів. Однак багато термінів за своєю суттю неперекладні. Назви раніше невідомих мінералів, відкритих хімічних елементів і речовин, новітніх матеріалів, відкритих наукою, та різних нових процесів запозичуються дослівно і не можуть бути перекладені без шкоди для розуміння.

Інтенсивний розвиток співробітництва між країнами у сфері військових технологій призвів до розширення та зміни меж цього терміну. Зокрема, вона продовжує розвиватися і збагачуватися за рахунок запозичень з інших мов. Вивчення арабської військової термінології стало ще більш важливим на тлі цього інтенсивного процесу запозичення.

2.2 Особливості та труднощі перекладу військової термінології

Специфіка військової справи як особливої сфери людської діяльності зумовлює специфіку військової термінології, до якої, окрім вимоги точності, висувається вимога загальнодоступності для широкого загалу. Тому на першому місці серед основних вимог до військової та військово-технічної термінології перше місце стоїть необхідність бути чіткою, простою та зрозумілою. Іншою вимогою для успішної комунікації між фахівцями є раціоналізація, гармонізація та уніфікація спеціалізованих лексичних одиниць, особливо арабською мовою. Ці процеси можливі, якщо термінологія чітко структурована, зв'язки між окремими елементами системи визначені та підтримується логічна послідовність. Арабську військову термінологію слід розглядати як нову термінологію, що перебуває в процесі створення та розвитку з низки причин, які неминуче призводять до суперечностей та дезорганізації. Заходи з упорядкування та уніфікації термінологічних систем (особливо арабської військової термінології) досі малоефективні.

Дослідник німецької військової термінології Г. М. Стрілківський вважає, що «більшість військових термінів зафіксовано у військових і технічних двомовних словниках, які можуть надати військовому перекладачеві істотну допомогу. Але повністю задовольнити потреби перекладача словники не можуть, оскільки військова термінологія знаходиться в постійному розвитку, з'являються все нові й нові військові поняття, а отже, і нові терміни». (Кияк, 2008, с. 25).

У військовому перекладі точність перекладу має велике значення, оскільки перекладений матеріал є основою для прийняття важливих рішень, військових дій тощо. Тому адекватність військового перекладу вимагає не тільки точної передачі змісту матеріалу, але й ретельної передачі різних елементів, таких як його структурна форма та порядок викладу. (Зайцева, 2018, с. 97). Військову термінологію зазвичай поділяють на «військову термінологію», яка стосується понять, безпосередньо пов'язаних з військовою справою, арміями та методами ведення війни «військово-технічну

термінологію», яка включає наукові та технічні терміни, та «емоційно забарвлену військову термінологію, тобто сленг, яка часто використовується в розмовній мові військовослужбовців. Правильний переклад військових матеріалів сильно залежить від правильного перекладу термінів, тому що більшою частиною військової лексики є військові та військово-технічні терміни, що мають максимальне смислове навантаження. (Зайцева, 2018, с. 98).

Щодо видів термінів з точки зору труднощів розуміння та перекладу, то їх можна виділити:

1. Терміни, які позначають військові назви, наприклад: *field hospital* польовий госпіталь, *chief of staff* начальник штабу, *recoil brake* гальмо відкату. Зрозуміти та перекласти ці терміни не є важко, серед можливих варіантів перекладу використовується: а) український еквівалент, форма якого пов'язана з формою англійського терміна (так називаються інтернаціональні терміни), наприклад: *army* армія, *division* дивізія, *general* генерал.

б) український еквівалент терміну, форма якого не пов'язана з формою англійського терміна, наприклад: *rifle* гвинтівка, *company* рота.

в) Багатокomпонентний англійський термін, що складається з декількох слів, перекладається українським терміном, частини якого збігаються за формою і значенням з відповідними компонентами англійського терміна, наприклад: *antitank artillery* протитанкова артилерія. (Зайцева, 2018, с. 99).

Ці терміни є найскладнішими для перекладу, оскільки їхні компоненти потребують ретельного аналізу, іноді етимологічного, перед тим, як зробити правильний переклад. Зазвичай цю групу термінів перекладають так:

а) опису значення англійського терміну, наприклад *attack problem* тактичне завдання з ведення наступального бою, *field study* вивчення досвіду військ, *ground time* час знаходження (літака) на землі:

б) дослівного перекладу, наприклад: *general staff* спільний штаб, *first lieutenant* перший лейтенант;

в) часткової або повної транслітерації, наприклад: *master sergeant* майстер-сержант;

г) транслітерації та дослівного перекладу, наприклад: *chief master sergeant* головний майстер-сержант;

г) транскрибування, наприклад: *ensign* енсін, *captain* кептен, *commander* командер;

д) транскрибування і перекладу, наприклад: *warrant officer* уорент-офіцер. (Зайцева, 2018, с. 100).

Слід зазначити, що основною помилкою при перекладі таких термінів є те, що перекладачі іноді намагаються знайти точну відповідність між іноземними термінами та українськими документами. Такий підхід є не зовсім правильним, оскільки, по-перше, втрачається конкретність реалій іноземної армії, а по-друге, можуть виникати помилки, оскільки ці терміни виражають поняття, характерні для цієї армії, а отже, не відповідають реаліям, визнаним в українській армії.

Інші помилки можуть виникати внаслідок неправильного віднесення терміна до однієї з вищезгаданих груп або вибору невідповідного способу перекладу. (Зайцева, 2018, с. 101).

Серед помилок перекладача при перекладі є дослівний переклад, коли іноземний термін або його компоненти є аналогічні до українського терміну, проте мають інше значення. Наприклад, термін *general staff* слід перекладати як спільний штаб або загальна частина штабу, але ніяк не генеральний штаб, тому що поняття генеральний штаб нічого спільного не має з поняттям *general staff*.

Термін *military academy* правильно перекладається як військовий коледж, а не військова академія. При перекладі слід також завжди враховувати реальне значення терміну в конкретній обстановці, в даному контексті. Наприклад, термін *battalion* означає батальйон в піхоті, але дивізіон в артилерії.

Слід також враховувати можливий зсув значення терміна при використанні множини. Наприклад, *defense* означає оборону, а *defenses* -

оборонні споруди, *store* - запас; склад, магазин, а *stores* - майно; вантажі; матеріальні кошти.

Якщо ж брати до порівняння арабську літературну мову, то серед основних проблем перекладу слід зазначити територіальну диференціацію військової термінології сучасної арабської літературної мови. Також слід виділити такі причини:

- недостатня координація під час розробки нових термінів;
- стан військової справи та військової науки;
- використання різних способів і моделей термінотворення;
- вплив іншомовних запозичень.

Серед труднощів, з якими стикається перекладач під час перекладу військово-технічних термінів сучасної арабської літературної мови є: семантичні процеси в арабській мові, такі як синонімія, полісемія та омонімія; арабські військові терміни-реалії; територіальна диференціація військової термінології; широке використання аббревіатур.

Серед найбільш впливових лексико-семантичних відмінностей між арабською і українською термінологією присутні в області синонімії. Якщо в українській військовій термінології синонімічні терміни зустрічаються вкрай рідко, то для арабської військової термінології синонімія є однією з основних характеристик. Яскравим прикладом цього може бути термін “напад” якому відповідає десять арабських еквівалентів: سَطُّوْ هُجُوْمٌ، عُدُوَانٌ، هَجْمَةٌ، غَارَةٌ، دَهْمٌ عَزْوٌ، اِعْتِدَاءٌ، كَرَّةٌ، مَهَاجِمَةٌ.

Щодо термінів, то вони усі не є абсолютними, не зважаючи на збіг або близькість їхніх значень, тобто вони є взаємозамінними в будь-яких контекстах синонімами. Серед ознак, за якими вони можуть відрізнитись одне від одного є:

1) за лексико-семантичною валентністю, тобто здатністю поєднуватися з іншими лексичними одиницями відповідно до синтаксичних закономірностей організації речення, наприклад, у реченні تقوم الفصييلة بمهاجمة الحد الأمامي لدفاع العدو

“взвод атакує передній край оборони противника” не можна замінити термін مهاجمة або هجوم;

2) за частотністю вживання, наприклад, поняття “наступ” може виражатися термінами تَقَدُّمٌ هُجُومٌ. Але якщо в іракських текстах частотність цих термінів у вказаному значенні приблизно однакова, то в єгипетських текстах другий термін є периферійним, рідковживаним. (Стацюк, 2001, с. 144).

Відмінності в складі військових термінологій різних арабських країн охоплюють усі сфери військової справи: (Стацюк, 2001, с. 135-136)

Найменування військових звань: «генерал-лейтенант» – فريق (Єгипет), فريق (Сирія), فريق أول (Ірак), «капітан» – نقيب (Єгипет), رئيس (Сирія), رئيس (Ірак);

1) Найменування озброєння: «автомат» – بُنْدُقِيَّةُ رَشَاشَةٌ (Єгипет), بُنْدُقِيَّةُ آليَّةٌ (Сирія), غَدَارَةٌ آليَّةٌ (Ірак), «балістична ракета» – صاروخ باليستيكي (Єгипет), صاروخ باليستي (Сирія), صاروخ ذاتي الدفع (Ірак);

2) Найменування частин та підрозділів: «відділення» – جماعة (Єгипет), جماعة (Сирія), حَصِيرَةٌ (Ірак); «дивізіон» – كتيبة (Єгипет), كتيبة (Сирія), فوج (Ірак).

Військова термінологія арабської мови не стала винятком і не змогла убезпечити себе від багатозначності, наприклад, термін لواء (поряд зі значенням “генерал-лейтенант” (військове звання) має і інше значення “бригада” (підрозділ); термін جندي (поряд зі значенням “рядовий” (військове звання) також має значення “військовослужбовець”; термін تسليح окрім значення “озброєння” (процес) має ще й значення “озброєння” (зброя).

Проблеми перекладу військово-технічних термінів сучасної арабської літературної мови стосуються лінгвістичних аспектів, які належать до синонімії, полісемії, омонімії. Окрім того, територіальна диференціація військової термінології, використання військових термінів-реалій та аббревіатур становлять певні труднощі для перекладача. Також серед проблем є відсутність спеціальних арабсько-українських та українсько-арабських словників, які могли б допомогти перекладачеві.

Хоча процеси синонімії та полісемії є небажаними процесами в термінології, проаналізований матеріал показує, що вони продовжують діяти. Термінологічна синонімія спостерігається в кількох термінологічних галузях, а полісемія – в одній термінологічній галузі. Обидва процеси призводять до нерозуміння, двозначності та плутанини. Що стосується синонімії, то зміни термінологічних форм зумовлені низкою факторів, таких як запозичення термінів і подальше створення еквівалентів рідною мовою, регіональні відмінності, співіснування усної та писемної лексики, а також кількість термінологів в одній арабській країні. Регіональні відмінності в арабській військовій термінології ускладнюють процес перекладу, оскільки для опису одного й того ж поняття в різних арабських країнах можуть використовуватися різні терміни. Скорочення також спричиняють значні труднощі під час перекладу. В основному це пов'язано зі складністю розпізнавання аббревіатур, що складаються з трьох літер: першої, середньої та останньої.

Отже, думка більшості вчених щодо розв'язання проблеми військово-технічної термінології, то вона полягає в її уніфікації на основі сучасної арабської літературної мови. Підсумовуючи, можна виділити два паралельних шляхи, якими можна йти під час вирішення проблеми уніфікації термінології. Перший з них пропонує довготривалу поступову роботу з “арабізаці” навчання, тобто запровадження викладання арабської мови на всіх етапах навчання. Другий ж передбачає чітке визначення раціональних способів творення термінів та негайну організацію масштабних заходів зі створення словників уніфікованих термінів.

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

У другому розділі курсової роботи, ми розглянули великий обсяг питань та проблематик пов'язаних з військовою термінологією, а саме: охарактеризували шляхи формування військової термінології, такі як запозичення, використання аббревіатур, транслітерації та транскрибування,

визначили проблематику перекладу військової термінології в системі арабської мови та навели приклади сфер, які охоплює військова справа арабською та англійською мовами.

Виявили, що арабську військову термінологію через певні причини необхідно розглядати у процесі формування, творення та становлення, та викликає суперечності і невпорядкованість. Основні труднощі, як полягають багато вчених, криється аж ніяк не в створенні термінів, а в їх функціонуванні, в їх уніфікації.

Отже, арабська літературна мова функціонує в країнах із різним державним устроєм і різним рівнем економічного розвитку. Мовою усного спілкування в різних країнах є місцева розмовна мова, тобто діалект. Як нам відомо, через колоніальне імперіалістичне панування в арабських країнах були поширені такі мови як англійська, французька та італійська мова. Саме через цю колоніальну політику і виникла проблема запозичення. Серед основних проблем перекладу слід зазначити і територіальну диференціацію військової термінології сучасної арабської літературної мови.

ВИСНОВКИ

У результаті нашого дослідження ми дійшли наступних висновків:

З'ясували, що поняття терміна спирається на наступні ознаки: мотивованості, точності, однозначності, стилістичній нейтральності, наявності чіткої точної дефініції, відсутності синонімів і омонімів. Кожен термін у певній науковій дисципліні аналізується з метою повного відображення глибини семантики даного поняття та виявлення характеру його відмінності від інших понять, виражених схожими термінами.

Визначили, що переклад є особливим видом мовної діяльності, при якому комунікація відбувається опосередковано і не обмежується операціями з мовними одиницями, а має більш складну структуру, охарактеризували види трансформацій та дійшли висновку, що частини мови в перекладі можуть замінюватися іншими частинами мови. Це пояснює широке використання граматичних трансформацій при перекладі. Дуже рідко всі види трансформацій зустрічаються в чистому, як правило, вони поєднуються один з одним.

Інтенсивний розвиток співпраці між країнами у військово-технічній сфері спричинив відкритість та рухливість кордонів цієї термінології. Її розвиток відбувається і до нині, особливо завдяки запозиченням з інших мов. Через інтенсивний процес запозичення дослідження арабської військової термінології набуло ще більшого значення.

Арабська військова термінологія є відкритою системою, що розвивається, одиниці якої виявляють тісний генетичний зв'язок з арабською літературною мовою. Про це, зокрема, свідчить те, що набір засобів, які використовуються для творення військових термінів, не виходить за межі словотворчих засобів, наявних у арабській літературній мові.

Таким чином, вивчення особливостей формування й розвитку арабської військової термінології становить інтерес не тільки для уніфікації досліджуваної терміносистеми, а й для лексикології, лексикографії.

Справжня складність полягає не у створенні термінології, як вважають багато дослідників, а в її функціонуванні та уніфікації. Регіональні відмінності на лексичному рівні були природним наслідком широкого поширення арабської мови на великій території, а також специфічних для регіону природних умов, відмінностей в елементах матеріальної культури, історично сформованих поняттях і традиціях. Крім того, певну роль відіграли різні мовні контакти і використання тієї самої арабської лексики для позначення різних понять. Регіональна диференціація військової термінології в сучасній арабській літературній мові є однією з основних проблем перекладу.

Таким чином, військова термінологія надає інформацію про різні сфери людської діяльності. Тому визначення військової термінології слугує важливим етапом у процесі визначення та вивчення словникового складу мови в цілому. Звичайно, з різних причин арабську військову термінологію слід вважати такою, що перебуває в процесі становлення та розвитку, що неминуче призводить до суперечностей та дезорганізації.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

تكمن أهمية العمل في دراسة المصطلحات العسكرية العربية الخاصة كنظام فرعي معجمي مهم في نظام اللغة العربية وتحديد مشاكله وتشكيله لأن في سياق أزمة المجتمع الحالية (يعنى موقف الشخص من مهنته) تنشأ مشكلة في كفاءته اللغوية فيما يتعلق بمشكلة تدريب المهنيين والمحترفين في التعليم العالي.

الأهداف الرئيسية للعمل:

- اكتشاف القضايا العامة للمصطلحات
- استعراض دلالات المفردات العسكرية
- دراسة المصطلحات العسكرية الوطنية باللغة العربية
- دراسة مشكلات ترجمة المصطلحات العسكرية الخاصة إلى اللغة العربية
- دراسة المفردات والمرادفات او المتضادات العسكرية
- اكتشاف طرق تشكيل وتكوين المصطلحات العسكرية

تتمثل قيمة البحث في البيانات والمعلومات التي تم جمعها ودراستها والإمكانية استخدامها من قبل المتدربين الطلاب وطلاب المدارس الثانوية والمتخصصين لتعميق معارفهم ومهاراتهم، وكذلك لإعداد وإصدار الكتب المدرسية التي يمكن أن تستخدم في الدورات التدريبية الخاصة. في ظل ظروف التطور المستمر لعلاقات دولتنا مع الدول العربية في مختلف المجالات، تنشأ مشكلة إعداد خبراء ذوي مهارات عالية في اللغة العربية بشدة فلذلك دراسة خصوصيات تكوين وتطوير المصطلحات العسكرية العربية تحظى باهتمام كبير. فإن المصطلحات العسكرية العربية هي نظام مفتوح ومتطور، تظهر وحداته ارتباطاً راثياً باللغة العربية الفصحى ويدل على ذلك أنّ مجموعة الأدوات المستخدمة في تشكيل المصطلحات العسكرية لا تتجاوز أدوات اشتقاق الكلمات الموجودة في اللغة العربية الفصحى.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Кияк, Т. (2008). *Функції та переклад термінів у фахових текстах* / Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».
- Стацюк, Р.В. Специфіка територіальної диференціації військової термінології сучасної арабської літературної мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*.
- Щуровська, О.А. *Явище регіональної диференціації та проблема уніфікації арабської військової термінології*
- Стацюк, Р.В. (2013) *Запозичення як один із продуктивних шляхів поповнення лексичного складу військової термінології сучасної арабської літературної мови*
- Зайцева, М.О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова* – https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7977/1/Zaitseva_96-102.pdf
- Андрієвський, В. (1929) *До питання про нашу військову термінологію*.
- Андріянова, О. Я. (2002) *Військово-морська термінолексика у період „золотого десятиріччя” української термінології* – Київ, Видавничий Дім Дмитра Бураго.
- Даниленко, В. П. (1997) *Русская терминология. Опыт лингвистического описания*. М.
- Лотте, Д. С. (1992) *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов*.
- Шмелёва О. Ю. (2010) *Терминологические процессы в синхронии, и диахронии* (на матеріалі англійського мови).
- Д'яков, А.С., Кияк, Т.Р., Куделько, З.Б. (2000). *Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. К.: Вид. дім „КМ Academia”
- Нелюбин, Л. Л. (2018) *Толковый переводческий словарь*.

- Михайленко, Т. Д. (1993) *Українська військова термінологія*
- Реформатский, А. А. (1998) *Мысли о терминологии / Современные проблемы русской терминологии.*
- Карачун, В. (2000) *Українська військова термінологія. Вісник: Проблеми української термінології.* Львів: Національний університет „Львівська політехніка”.
- Суперанская, А. В., Подольская, Н. В., Васильева, Н. В. (2012) *Общая терминология: Вопросы теории.*
- Андріянова, О. Я. (2010) *Періодизація становлення військово-морської термінології* Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Стацюк, Р.В. *Структурно-семантична специфіка військової термінології –*
<https://skhodoznavstvo.org.ua/sites/default/files/Archive/2014/67/11.pdf>
- Морозова, Л. В. (1996). *Теория и практика построения терминологических полей. Терминоведение.*
- Лейчик, В. М. (2007) *Терминоведение: предмет, методы, структура.* М.: Изд-во ЛКИ.
- Горбач, О. (1958) *Українська морська й судноплавна термінологія. Вісті Братства колишніх Вояків і УД УНА.*
- Андріянова, О. Я. (2007). *Запозичення у складі військово-морської термінолексики. Українська термінологія і сучасність: (редкол.: Л.О. Симоненко (відп. ред.) та ін.). (7), К.: КНЕУ.*
- Білозерська Л.П. (2010) *Термінологія та переклад: Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки.*